

Mellom to hav

Mellom himmel og hav driver vi gjennom mørket. Driver, flyter, glider, i en båt på sytten aldrende fot, fem hundre og tretti tradisjonsmettede centimeter glassfiber, opprinnelig hvit som skumtoppene på bølgene en vindfull vårdag, nå gitt en forgjengelighetens patina av de mer enn tjue årene i sol og salt på denne merkelige kloden der ingenting av det vi kan se vil vare evig. Ikke engang fjellene, ikke engang havene, og aller minst det mennesket har skapt og elsket. Skjønt kanskje, kanskje finnes det, i den grad bevissthetens eksistens er evig, en vei til overlevelse for ordene?

Akterut klamrer en påhengsmotor seg krampaktig fast til det blodspettede skroget. I dagslys var den kun en pent brukt maskin med førti år gamle hestekrefter under et grålakkert deksel, nå glinser den, svart og illevarslende, av sjøvann, som om den skulle være et lite, velfødd uhyre som nylig har steget opp fra dypet og bitt seg fast i dette fremmedlegemet som menneskene kaller båt, med den hensikt å fortære alt vår ringe farkost måtte inneholde av organisk materiale. Visse maskiner har noe utemmet, nesten truende, ved sin natur, og det er min anskuelse at påhengsmotorer hører til blant disse. Andre notabiliteter i denne kategorien er gressklippere og symaskiner, for ikke å snakke om motorsager. Det er som om disse innretningenes kalde og sobre ytre bare er trojanske hester for krefter som når som helst kan våkne til live, helst om natten, og da især når en blir tvunget til å berøre deres potensielt livsfarlige ekstremiteter. Som når noe setter seg fast i propellen, denne lille, men knivskarpe oppfinnelsen som alltid er rede til å rive opp uforvarende kropper med nådeløs vellyst, slik det harde nebbet til en kjempeblekksprut biter i stykker sitt hjelpeløse bytte.

Det er ikke rart at mange med hjerte for sjøen fortsatt sverger til seil som framdriftsmetode. Et seil er det motsatte av en motor. Et seil er lett i forhold til sin størrelse, gjennomskinnelig som et løv, inspirerende som en vinge. Et seil har verdighet, dannelses og eleganse. Seilet har fulgt oppdagere på deres reiser i tusener av år. Seilet er en mann eller en kvinne med visjoner. Det går aldri tomt for drivstoff, og har et ydmykt forhold til verdens urgamle krefter. Det er avhengig av vinden, men irriterer seg ikke over det. Tvert imot, det priser hvert eneste livgivende drag av luft som måtte finne veien til dets sensitive legeme. Selv om det vet at vinden en dag kan komme til å bli dets bane. Seilet søker ikke makt og dominans. Det ønsker bare å leve, i dette vanskelige ordets høyeste og mest fundamentale betydning.

En motor har først og fremst rå kraft. Det er motorens eneste egentlige eksistensberettigelse. Kraften kan ta ulike former, men den har alltid en råskap ved seg fordi den ikke er begrenset av noe annet enn motorens primitive, egoistiske jeg. Vi-

dere er kilden til denne kraften tilgjengelig på et øyeblikks varsel. I alle fall så lenge det er hydrokarboner på tanken. Motoren kan, i motsetning til seilet, nesten alltid gjøre som den vil. La seg lede av instinkter. Følge sine innfall. Sine enkle lyster. Uansett. Vinden kan protestere så mye den vil. Ule eller utebli. Stillheten kan folde hendene og be for sitt liv, lufta kan holde seg for nesen og vende seg bort i avsky. Motoren tenner likevel. Den tror den har fullkommen frihet. Samvittigheten er et lite tannhjul som sjelden eller aldri er i bruk. Det krever for mye verdifull olje å få det til å gå rundt. Etikk kjenner motoren bare som et underlig fremmedord fra sin barndom på fabrikken. I motorens spede bevissthet er begrepet plassert i samme gruppe som "brems" og "havari". Estetikk lærte den heller aldri noe om. Bortsett fra at det var unødvendig å lære noe om estetikk. Så den kan suge i seg det klare, avkjølede sjøvannet, og spyttede det ut igjen sammen med eksosen, uten å føle selv en antydning til beskjæmmelse. Har den lyst på fart, blir det fart. Har den lyst til å rope, da roper den så mye den vil. Den gjør nøyaktig som den vil. Er ikke bundet av eldre tiders ideer om tilbakeholdenhet, nøysomhet og romantikk.

Slik sett likner motoren mye mer på mennesket enn på seilet. Skjønt ikke det universelle mennesket, men det moderne. En skapning som har spredd seg til store deler av verden. Øyeblikksmennesket. Tilfredsstillelsesmennesket. Du-fortjener-det-mennesket. Ikke-plag-meg-med-moral-mennesket. Lekemennesket.

Det er kanskje derfor store motorer og såkalte moderne mennesker synes å passe så godt sammen. Likhetene er mange og interessante. Slik hundeeiere ofte har påfallende mye til felles med sine hunder, likner båteiere på sine motorer. Kule solbriller, blanke motordeksler. Store overarmer, mange hestekrefter. Romslig alkoholforbruk, bunnløse drivstofftanker. De ler av seilene, av deres stillhet og høytidelighet og deres trofaste disipler. Men seilene smiler overbærende tilbake, slik en gammel vismann smiler av de unges overmot.

En motor er imidlertid mer enn bare kraft. En motor har definitivt personlighet, og som hos mennesker blir personligheten ofte mer distinkt, eller snarere mer artikulert, med årene. Noe som ikke nødvendigvis er positivt. Med individualitet følger dessuten temperament. Men noen poet blir motoren aldri.

Sto valget mellom en motor og et seil, og hjertet fikk eneansvaret for avgjørelsen, da ville jeg øyeblikkelig ha lagt hånden på seilet. Men med et seil alene ville vi ha vært prisgitt fjordens strømminger. For med natten kom havblikkets storslagne ro, det veldige, nesten høytidelige fraværet av vind som så ofte innvies av solnedgangen og varer flere timer inn i mørket, til det langsomt, langsomt avløses av nattebrisen, et drag av luft som smyer seg fram over de store, dunkle vannflatene så umerkelig at en knapt ville ha kunnet vite at det var blitt til om det ikke var for båndene av krusninger som følger dets ellers usynlige ferd over fjorden.

Nattebrisen er ikke en vind i ordets ordinære betydning, den er snarere et vesen, lokket fram av tausheten, den stryker sjøens nakne, avslappede legeme, kjærtegner det, kiler det og gir det et øyeblikks gåsehud av fryd før den forsvinner, slik den stryker ansiktet ditt, kiler deg i øret og i øynene og glir gjennom håret ditt mens du står og betrakter, men aller mest føler, dette og alle de andre av nattens lavmælte,

fortryllende skuespill, og når soloppgangen nærmer seg og pupillene venner seg til lyset, har nattebrisen allerede trukket seg respektfullt og umerkelig tilbake, slik at havet uforstyrret kan speile og beundre de glødende fargene som akkompagnerer dagens komme.

Som barn kunne en forestille seg, ja, en tok det nesten for gitt, at havblikk var en fred som strakte seg over den ganske verden, for selv da visste en, sanset en, at sjøen, fjorden, kun var en flik av det store havet der ute, et hav som igjen var bare ett av mange, og likevel kun ett, det store oseanet som ikke kjenner grenser, bare forbindelser, som alltid og til enhver tid er i kontakt med alle kyster og alle kontinenter, og, selv om det i noen tilfeller har skjult og beskyttet og skilt ad, først og fremst knytter sammen og unifiserer. Selv nå kunne en lett få seg til å tro at det var sant, at freden omfattet alle denne klodens solblå og sølvgrå, mørklagte og vinrøde hav, ja, sågar også alle de landmassene som i løpet av planetens liv har steget opp av dem og sunket ned i dem og gjenoppstått, for overalt omkring oss er roen, den inderlige, intense roen, som den i lyset fra katedralenes glassmalerier, og de svake, akk så svake lydene bryter den ikke, nei, de bare forsterker den, forteller om den, slik at sinnet blir som hypnotisert av møtet med denne velkjente og likevel eksotiske stemningen, den som virker så fjern på en dag i det menneskeskapte samfunnets midte, like håpløst fjern som en himmel sett fra baksiden av sprinklene i en fengselscelles vindu, men som ikke desto mindre er det som holder sjelen oppe, som en lever for og lengter etter, slik en lever for og lengter etter kjærlighet. For slik føles nattens havblikk, det er som en forelskelse, som en kjærlighet, har en først opplevd den, kan en ikke være fra den lenge uten å visne, gå til grunne, det er kjærlighet som omgir en der i det som tilsynelatende er ensomheten i en båt ute på fjorden. Solnedgangen er spørsmålet, de brennende følelsene, en overveldende lykke, og med nattens dunkle, glitrende mystikk kommer tryggheten, forventningen, optimismen. Sinnet tenker ikke lenger tanker, det bare er, er glede, og samtidig har det alle tanker som noensinne har vært, det ser dem, kjenner dem, slik sola kjenner alle grønne planter, men det er ikke bundet av dem, det er frigjort, er blitt ett med havet og himmelen og stillheten.

Nei, et seil ville ikke ha vært mye til hjelp nå, ikke engang antydningen til en bris møter ansiktet, nattens usynlige følgesvenn har ennå ikke våknet. Bare strømmen får vår enkle farkost til å flytte seg, den skyver oss langsomt nordover og innover, men den er dyktig, listig, lager ingen lyder eller merkbare bevegelser, glir gjennom vannet som en sjøorm på jakt, lar oss ikke kjenne noen rørelse. Hadde det ikke vært for de mørke, men gjenkjennelige landformene i øst og i vest, de spredte klyngene av lys fra tettsteder og byer og de ensomme fyrene på holmer og øyer, ville vi aldri ha kunnet ane at vi driver nordover på fjorden som en barndommens korkdupp på en dyp og stilleflytende elv. Men det går sakte, uendelig sakte, kanskje har vi stoppet opp, kanskje henger den veldige, skjellkledd sjøormen under oss og venter, svevende i dypet som en drage av ufattelige proporsjoner, så diger at en selv ikke i dagslys ville kunne se mer enn hodet og de første finnene gjennom vannmassene.

Tåkedisen, den som allerede da dagen var på hell lå og samlet krefter i fjordens utkanter, er imidlertid i synlig og tydelig bevegelse, den kommer stadig nærmere, som om den skulle være en organisme med evne til å flytte seg etter eget forgodtbefinnende. Tett er den også, det er som om hele den kjente verden er i ferd med å oppslukes av en fremadskridende uvirkelighet. Åsene i horisonten, øyene, skipet på vei til Danmark, den silkeglatte fjordflaten, alt forsvinner i den ulne, krypende bomullen, like fuktig, husker jeg, som den svellende røyken fra et elvejuv, men uten den buldrende lyden, alt er tyst, og likevel er det et drama, det vi nå er vitne til, den menneskepåvirkede verden var aldri mer til stede enn alle de andre våre sanser viser oss, den var en drøm som nå løses opp, og fram trer det uendelige, ekte, egentlige, eller i alle fall et bilde på det ekte, på det vi og alt annet egentlig er, en tåke der ingenting helt begynner eller slutter, svermer av atomer, av forunderlige partikler og usynlige krefter. Kosmos' fryktelige og fantastiske natur er nok en gang blitt åpenbar, skallverdenen er visket ut, og vi står som tilskuere. Bare båten og våre egne lemmer er fortsatt av en klart håndgripelig beskaffenhet, men natten er ikke blitt mørkere, tvert imot, for det lyset som disen omfavner går ikke til grunne, det fanges opp og forsterkes av millioner, milliarder av svevende dråper, og noen steder i disse tilsynelatende selvlysende skyene av væte flyter antydninger om kildene til dette lyset, ansamlinger av lykter og lamper som ikke lenger synes å kunne tilhøre menneskenes innretninger og bosteder, nei, heller kolonier av ukjente skapninger, slike som dem en bare nylig har kommet over i de store havdypene, og som er breddfulle av den merkelige, nærmest magiske substansen som kalles biologisk lys.

Innhyllet i dette halvt mørke og halvt lysende, synlige og usynlige, trygge og fryktingytende, bringer sansene fram minnene fra ferden sørover, den som skjedde for bare noen timer siden, da dagen ennå var i live og disen lett og gjennomskinnelig. Sola hang lav og dempet, men likevel varm, over horisonten i vest, og mens båten uforstyrret pløyde seg framover og etterlot et kilometerlangt, skummende kjølvann på den ellers urørlige fjorden, ble kvelden stadig mer lik en tegning der alle strøk er gjort med lett hånd og alle farger bidrar til en enhet. Noen ganger er verden så inderlig lun og myk, og lyset så ømt og rørende, at du kunne ha gitt ditt liv mot å få bli i den for alltid, men du vet at den snart vil forlate deg, like ubønnhørlig som før, og nettopp derfor blir stunden så dyrebar, du legger ubevisst et øyeblikk av den, dets farger og dufter og følelser, i et smykkeskrin i ditt indre, et skrin hvis innhold er så hjerteskjærende vakkert, så bristeferdig av vemod og lengsel og evighet at du kjenner en nål i brystet bare ved tanken på å åpne det gullforgylte lokket. Kun ett virkelig lindrende middel finnes, en ny opplevelse, en ny aften der ute hvor du fant de andre, selv om dem du har i dine minner aldri kommer tilbake. Akkurat slik var aftenen i går. Langsomt sank sola lavere på himmelen, langsomt ble den rødere og mer tilsløret, til den som en glødende skive gikk ned i disen og var borte, og lenge, lenge etter hang fargene, de utelleglige nyansene av blekt gult og rødt, blått og fiolett, igjen på himmelen og på sjøen, like ut til Færder fyr, der himmel og hav gikk i ett, og selv ikke det beste øye kunne ha skilt det ene fra det andre.

Hvor annerledes det hele er nå, i natten og tåkedisen og stillheten, men det er

ikke alt av verden som er oppslukt, for over oss, gjennom en glipe i det ulne grå, og under oss, rundt skroget, er himmelen og havet fortsatt i eksistens, skjønt himmelen har åpnet seg for universet, og vannet har åpnet seg for havdypet. Ingen av de to tilhører den verden vi virkelig kjenner, selv om vi kjenner deres utseende, de er to kosmos for seg, begge så godt som utilgjengelige for mennesket uten sofistiserte tekniske hjelpemidler. Det ene har en utstrekning som vi bare kan nå utkanten av ved å utfordre forestillingsevnen til det ytterste, og bortenfor denne randsonen kan ikke engang den hjelpe oss. Det andre er et langsomt fall som ender i dybder like makabre, tungsindige og underlige som de mørkeste av menneskenes tanker, kvelende og samtidig fascinerende abysser der selv ikke de mest forpinte skrik ville makte å unnsnippe vannmassenes tilintetgjørende tyngde.

Sett i dette perspektivet er den verden menneskene fødes inn i virkelig en midgard, en sårbar middelverden mellom de skrekkelige, trollfulte dypene på jorden, som nesten skjærer seg ned i planetens glødende indre, og de enorme avstandene utenfor. Jo da, visst har vi på hundre år lært mer om de fysiske egenskapene til himmel og hav enn på de foregående hundre tusenårene, og likevel er dette ingenting mot det vi trolig vil få vite i framtiden, og selv det vil ikke være noe mot alt det vi aldri noensinne vil kunne måle og beregne. Vi kan fly over la luna og dyrke tomater på den romerske krigsguden, gjøre fiskeslag til husdyr og filme vulkanutbrudd på sjøbunnen, men dominere universet, tvinge havet til underkastelse, aldri. Små, nesten ynkelige, og likevel uendelig store fordi vi er produkter av livets mirakel, flyter vi videre mellom himmel og hav, levende kun fordi vi befinner oss i en syltynn sone av luft som, takket være milliarder av planter i skogene og i sjøene og til og med i havet, har nøyaktig den kombinasjonen av stoffer som den må ha for at vi skal kunne puste i den og føle oss vel i den.

Alt dette står vi og betrakter, med våre indre og ytre øyne, men litt av vår oppmerksomhet er også rettet mot noe mye nærmere og langt mindre abstrakt, vi står nemlig og fisker, så ja, vi bekjenner oss til en aktivitet som for noen er et ubegripelig sløseri med tid, og som enkelte assosierer med noe primitivt, nærmest barbarisk, men vi setter vår ære i å behandle enhver fisk med respekt, lirker de små og unge forsiktig av kroken og lar dem vokse videre, avliver de større så raskt det lar seg gjøre, og vet at de vil erstatte fisk og kjøtt som vi ellers ville ha handlet i forretninger i byen. Vi tenker også at den fisken vi fanger i sjøen har levd et liv med langt mer innhold og uendelig mye større frihet enn den som fetes opp i merdene, og at vår måte å fiske på, om vi først skal sette metoder opp mot hverandre, er atskillig mer human enn den som leder til en håpløs og ofte langvarig døds kamp mot maskene i et garn, mens trådene sakte skjærer seg ned i huden og i vevet, eller som ender i en langsom kveling på samlebandene på et fabrikkskip. Videre har vi i mente at liv og død har vært en del av denne verden så lenge liv har eksistert, og at måkene, skarvene og selene, ja, også fiskene selv, alle våre og hverandres slektninger, vet at det er slik verden er innrettet. Det er ingen ondskap i det, ingen hevnlust eller brutalitet, tvert imot, det er selve grunnlaget for livets eksistens og fornyelse, en til tider trist, men også vakker symfoni som aldri slutter å forundre, og som intet menneske kan

bringe til opphør eller endre.

Men selve årsaken til at vi fisker, til at vi igjen og igjen drar ut på fjorden, hele året, og til alle døgnets tider, uten å vite om det vil bli fangst eller ikke, ligger ikke i slike rettferdiggjørende argumenter, nei, den er å finne i det enkle faktum at fiske har brakt oss mer glede enn noe menneske kan forvente å oppleve, og lengselen etter denne gleden, som vi først oppdaget som barn og som vi siden aldri har kunnet slippe av syne, driver oss stadig ut på nye turer. Fiske har ført oss nærmere naturen og havets mysterier enn vi ellers ville ha vært, har virket som en katalysator for uforglemmelige stemninger, og har dannet fundamentet for umistelige vennskap. Det har dessuten, mer enn noen annen syssel vi kan tenke oss, gjort tydelig for oss menneskets avhengighet av andre arter, og hvorfor mat ikke bare er føde, men offer som bør inntas med ærbødighet. Fiske tillater oss å unnsnippe det moderne samfunnets plastinnpakkede og tilrettelagte hverdag, og returnere til den sjøens forfriskende og sanselige verden som i uminnelige tider var grunnlaget for menneskers overlevelse. Så mye betyr fiske for oss, at vi ikke kan tenke oss noen mer skånsom måte å forlate denne kloden på enn ved en hjertestans ute på den åpne fjorden, med værbitt kork i hendene og øynene på morgensolens gyldne landskap. For dem som aldri har opplevd fiske slik som oss, høres dette kanskje ut som en spøk, ja, en tragikomisk sådan, tenk å dø i en båt, med støvler på beina, kanskje omgitt av sei og makrell, men det er ingen spøk, det er et ekte og ydmykt ønske som vi bare kan håpe vil bli innvilget når vår tid på den blå planet er omme.

Likevel hender det vi spør oss om ikke fiske, ja, alle aktiviteter og alt inntak av mat som, direkte eller indirekte, medfører tap av liv, representerer noe unødvendig, kanskje til og med moralsk forkastelig, når det er et uomtvistelig faktum at vi lever i en tid og i et samfunn der de aller, aller fleste kan livnære seg, og leve godt, som vegetarianere. Er det ikke nettopp den kjensgjerning at mennesket, gjennom refleksjon og bevisste handlinger, er i stand til å forandre seg selv og sin kultur, heve seg over sine lyster og sin arv og forlate gamle handlingsmønstre, som gjør mennesket annerledes? Har vi ikke større frihet til å velge vår framtid enn noen annen skapning på denne kloden, og dermed også det tyngste ansvaret? Er det ikke vår soleklare plikt å gjøre hva vi kan for å stanse død og lidelse, selv om vi aldri kan håpe å forandre mer enn den menneskekontrollerte del av verden? Må vi ikke ta konsekvensene av dette, og slutte med fiske og med jakt, alt hold av husdyr for kjøttets skyld, og alt inntak av kjøtt og fisk ved måltidene? Dette er et vanskelig spørsmål som det ikke finnes noe enkelt svar på. Både et ja og et nei kan forsvares på holdbare måter. Det som ikke kan forsvares, er inkonsekvens og skinnhellighet. En kan ikke hevde at sportsfiske er en unødvendig forlystelse som bør avskaffes, og så dra hjem og meske seg med en saftig, rosastekt biff. Både fisket og inntaket av biffen handler mer om glede enn om mat, og ingen av delene er knyttet til overlevelse. Likeledes kan en vanskelig kritisere jegere som driver rypejakt på en forsvarlig måte, dersom en akkurat har kjøpt seg en grillet kylling i butikken. Faktisk bør en ved ettertanke finne det langt vanskeligere å forsvare moderne husdyrhold enn jakt og fiske i fri natur. For hva kan være mer tvilsomt, etisk sett, enn produksjon av

dyr, produksjon der individet alt når det fødes er dømt til å tilbringe hele sitt liv i en bås, for så til slutt å ende som ribbe eller stek?

Ett bør alle kunne enes om. Naturen vil aldri bli en vegetarianer. Den vil heller aldri bli snill eller ondskapsfull, eller noe annet av alt det mennesker fra tid til annen beskriver den som. For naturen er ikke menneskelig, og overgår menneskets forstand. Derimot er det natur i alle mennesker. Vi kan observere verdens framtoning, studere de målbare delene av dens fysiske oppbygning, men aldri fullt ut forstå den, aldri få noe sikkert svar på hvorfor den er vakker, hva som ligger bortenfor, hvorfor den er til. For mennesket er, sin valgfrihet til tross, selv ett av naturens mysterier, og hvordan kan en fullt ut forstå noe, når en ugjenkallelig er vevet sammen med det?

Med dette som et bakteppe kan en spørre om ikke det er overambisiøst, ja, arrogant av mennesket å tro at det med sine beslutninger kan rokke ved naturens eldgamle orden, oppheve dødens nødvendighet, begripe livets mirakel. Direkte galt må det bli dersom en fordømmer fiskere og jegere som på ydmykt og respektfullt vis fanger eller nedlegger sitt bytte og ved dette gjør noe av det mest naturlige som tenkes kan, samtidig som en på andre måter priser naturen og menneskets samkvem med den.

I fiskets tilfelle tror vi at en avskaffelse bare ville bidra til at menneskene blir ytterligere fremmedgjort i forhold til den naturen som er alles egentlige livsgrunnlag, uansett hvor langt inne i byene en holder til. Denne fremmedgjøringen ville deretter slå tilbake på nettopp den naturen som tilhengerne av avskaffelse ønsket å bevare. Men enda mer graverende mener vi det ville være at et forbud ville frata utallige mennesker den veldige livsgleden som ikke bare er knyttet til selve utøvelsen av fiske, men kontakten med naturen og opplevelsen av å tilhøre den som fisket fører med seg. Ja, fiskens liv har selvfølgelig en egenverdi, men er en sportsfiskers måteholdne predasjon noe mindre akseptabel enn den andre arter utfører, bare fordi mennesket kunne ha latt være å fiske og spist grønnsaker isteden?

Ut i mørket strekker stengene seg, ut i disen og dunkelheten som omgir oss, slik at vi bare skimter enden på rekkene av ringer som snørene våre stille og usynlig løper igjennom før de forsvinner ned i vannet, ned i dypet. Snørene, disse nesten glassklare senene, mindre enn en millimeter i diameter, som kan løfte mangfoldige kilo, men på et øyeblikk kappes med en kniv, er vår magiske forbindelse til verden under oss, til skapninger som aldri har sett dagslys, og landskap som aldri er blitt sett av mennesker. Når vi konsentrerer oss blir de som forlengelser av våre egne nerver, via snørene kjenner vi motstanden i vannmassene og slukens flukt igjennom dem, bunnen og dens dekke når den treffes av metallet, fisken når den napper og når den kjemper.

Det glinser svakt i fuktige, sølvblanke sneller, i spoler med vasstrukket filament og i væsken som kler våre øyne, men det er ingen tydelige lyskilder å se, ingen unntatt stjernene over oss, de ørsmå punktene som ikke helt kan bestemme seg for hvilken farge de vil vise oss, for mens noen lyser et konstant hvitt, synes andre å pulsere, de skifter mellom flere kulører, dels rødlige, dels gule, dels noe midt imel-

lom, skjønt de er så langt, langt borte at det er vanskelig å definere farger i det hele tatt, og det store flertallet av stjernene er enda fjernere og lenger unna, de ligger som et hav av bleke lys bak de gjenkjennelige konstellasjonene, men de lyser så svakt, så svakt at øynene må streve for å se dem, ja, det er som om de ikke helt er til, bare kommer og går i vår egen fantasi, og lyset fra dem synes nesten grønt, som det fra sankthansormer i buskene i stille sommernetter, men dette lyset finnes i en overveldende mengde, selv om det knapt kan sanses, det er universet som lyser mot oss, universet i all sin forunderlige, ufattelige mektighet.

Da jeg igjen retter blikket mot vannet, blir jeg plutselig var en annen form for lys, en jeg bare har sett et par ganger tidligere, og aldri så betagende og briljant som nå. Der snøret løper ned i vannet, forstyrrer det og setter det i bevegelse, er det som om hele svermer av stjerneskudd kommer og går, så langt jeg kan se ned i dypet, det glitrer og gnistrer og skinner, med en slik klarhet som en blant himmelens legemer bare kan tilskrive Venus, men hvert lys varer kun et øyeblikk, det er morild jeg ser, og dette trolldomsordet bryter stillheten i et begeistret rop, for bare sjelden opplever en slike øyeblikk som dette, og nå ser kameraten min det også, morild, overalt der det klare, mørke vannet røres opp av snørene. Jeg tenker på historier jeg hørte om som barn, om morild som glitret rundt årene når gamle fiskere var ute og rodde, og hvordan de enkle historiene virket like eggende på fantasien som de fineste av Kittelsens tegninger, og nå er altså eventyret enda en dyrebar gang blitt virkelighet. Det er som vannet selv har våknet til live, men vi vet hva morilden er, at lysene stammer fra horder av smådyr som bare mikroskopene kan se, men som sammen kan skape så mye lys i klodens nattsvarte hav at deres eksistens kan sees selv fra rommet. Akk, som skarer av ildfluer svever de uskyldige gjennom havets flytende univers, uten å ane noe om hvor sterkt deres eiendommelige evner gleder to mennesker i middelverdenen over dem, og selv om alt er tyst, ja, nesten påfallende så, og de neppe har hørt om noen av menneskenes store komponister, er det som om de framfører en symfoni, en med stadig nye variasjoner og nyanser, dog ikke med instrumenter, men med lys, lys som i mennesket blir toner og følelser, vemod og forundring.

Så er vi altså i sannhet mellom to kosmos. I begge skinner stjerner, og begge utløser de den samme fornemmelsen, det samme stinget i brystet, som uvergelig kommer når et forsvinnende lite menneske stilles overfor det evige, uendelige og hellige. Vi aner livets korthet, at vi alle er som morilden i havet, lys som dukker opp og blir borte, og at vi lite vet eller kan vite om hva som finnes bortenfor den verden vi fødes inn i. Men noe kunnskap har vi også om det, nok til å kunne si at det er flere likheter mellom stjernene på himmelen og morilden i vannet enn dem som er synlige for øyet, for også de lysende punktene over oss vil gradvis forgå, det er like sikkert som at nye vil komme til, det skjer bare i tidsrom som langt overgår dem mennesket og morilden har til rådighet, og selv disse fjerne solene er i konstant bevegelse, de flytter seg i dette øyeblikk, vi lever bare ikke lenge nok til å kunne registrere det, avstandene er for store. Ja, så enorme er avstandene at knapt noen av stjernene over oss er der de ser ut til å være, lyset fra deres nåværende posisjon

har ennå ikke nådd den blå planet, og vil kanskje ikke gjøre det på lenge, uendelig lenge, og derfor er det at vi ser fortid når vi ofte tar det for gitt at vi ser nåtid, at vi ser universets utallige bestanddeler slik de eksisterte for millennier og millioner av millennier siden, og ikke slik de er, dersom de i det hele tatt er til, i dag.

Stjernene ja, de fryktelige, vidunderlige stjernene, vesener av makt og avmakt, evige og dødelige, yndige og grusomme, livgivende og ødeleggende, som de gamle mytologiens personifiserte guder. Kuler av ild og hete som ville sprengte alle grenser for våre menneskelige sanser, om vi kunne reise til dem, men de er mer utenfor rekkevidde enn noe annet vi kan se, vi driver over havet i et knøtt av en båt på et fnugg av en klode i et univers av ubegripelige proporsjoner og krefter, og kanskje er vi like redningsløse som en gresshoppe når nattefrosken kryper gjennom høstløvet, men gresshoppene spiller, spiller til det siste, og det gjør også vi, spiller oss igjennom livet til vi en dag løses fra vår utmattende tilværelse som flykninger fra det vi frykter er den eneste, brutale virkeligheten. Ja, små og sårbare sitter vi som hutrende fredløse rundt bål av tro og tidsfordriv og oppgaver vi gjerne vil tenke på som viktige, omgitt av uvisshetens uoverstigelige fjellkjeder, og tar oss i å lengte tilbake til unge år i grønne og løyndomsfulle skoger, år da vi mindre visste og forsto, og derfor mindre fryktet. Skjønt vi er snarere resignerte enn redde, det vi nå frykter er lammelsen, det svarte hullet vi har skapt ved å oversvømme oss selv med kunnskap som, til tross for mengdene, er utilstrekkelig, og den ørken som vi er i ferd med å dømme oss selv til å vandre i ved å utrydde verdens mangfold.

Galgenhumoren er det eneste vi alltid kan stole på, den er med oss til det siste, alltid klar til å gi oss en ny dose av sitt bittersøte opiat. Siden går spillet videre, men av og til forlater blikket bålet og glir opp til stjernene, og ser dem ikke som hvitglødende soler, men som fyrlykter, små lys av håp og evighet og skjønnhet som gir selv tilsynelatende fortapte seilere tro på at det kan finnes en kurs å følge, selv om den kanskje først kan staves ut når båten er på havets bunn. Hvor annerledes var ikke alt før, da stjerner var av gull og kunne smile, og universet var en gate, hvit av snø, og ingenting var tryggere enn månesigden på en kveldblå himmel. Håp var ikke nødvendig, spørsmålene som vekker behovet for det var ennå ikke stilt, og tilværelsens guddommelighet var like selvfølgelig som din mors tilgivelse og kjærlighet. Men det var da, nå kan vi ikke la være å håpe, vi må, selv om vi samtidig tviler, skal vi orke å leve, og leve på beste måte, så vi spiller og venter og leter etter tegn på at døden vil bringe med seg noe mer enn bare det vi er redde for, slik gresshoppene kanskje, på sin uransakelige måte, funderer på hva den har i vente, mens den spiller serenade for en kjærlighet som den ikke vet om finnes. Hadde den bare kunnet få et glimt av rimfrostens skjønnhet, men for gresshoppene ligger vinteren bak en uoverstigelig barriere. Når frosten en morgen plutselig er kommet, vil gresshoppens sang ha stilnet, dens legeme vil ligge hvitt og glitrende i gresset der den en gang ble født, og treet den satt i vil hviske til de andre og si at ja, dens liv var kort, akk, så kort, men det var vakkert, og skam på dem som tror at ikke også gresshopper har sjel, for mine blader hørte det i natt, og se med hvilken nåde den har vandret hen.

Forut i vår ringe båt strekker den fremre halvdel av en kalesje seg stram og

husmannsrød over et skjelett av aluminiumsstenger som ved den minste bevegelse knirker i leddene, men i dette øyeblikk er selv de, slik alle andre skapninger i denne eiendommelige skoddenatten også synes å være, tause. Men på utsiden av skroget, usynlige for oss, sitter tre som ikke egentlig er tyste, det er de tre lanternene, for de roper ut i mørket, dog ikke med lyd, men med lys, og om tusen år vil kanskje fragmenter av deres rop fortsatt finnes, på reise tusen lysår herifra. Oppsettet er det vanlige, babordrødt til venstre, styrbordgrønt til høyre, blendende gulhvitt over fremre vindu, tre farger som dels strømmer ut i og blander seg med disen, dels lander på sjøen, leker seg med den og flyter sammen med den, trenger ned i den og utforsker den, til de overveldes og går til grunne, et sted i vannmassenes gurglende sluk.

Noe av dette lyset treffer også våre øyne, rolige, salte øyne der iris har måtte vike for vidåpne pupiller. Mørke og bunnløse som hellige oppkommer, passasjer til et tredje kosmos, et annet hav, menneskesinnet, der morilden er de utallige tankene som uavlatelig lyser opp og forsvinner igjen, like til sinnet møter sin ytterste dag, og dets hav tappes ut. Men hvor blir det så av? Spurte han som trodde at noen kunne svare. Men ingen kunne svare, de kunne bare håpe, gråte seg i søvn i bønn for håpet.

Med ett ser vi en annen båt, ja, utrolig nok en annen båt, og den nærmer seg vår egen, vi ser lysene fra tre lanterner bli klarere og klarere, til også selve båten kommer til syne. En mannskikkelse kommer bort til ripa, sier hallo og ja, har dere fått no' da, og vet dere om et bra sted å sette ut et garn, og vi tenker at ja, så er det altså noen som er enda galere enn oss. Skjønt, ikke for det, det er i andres øyne vi er gale, og vi synes litt synd på dem som synes det, og nyter å være litt gale, tenker i grunnen på det ordet som en hedersbetegnelse, for vi vet hvor mye vi ville ha gått glipp av, hadde vi ikke vært så gale som vi er.

Men om vi vet om noen gode fiskeplasser? Nei, vi er nok ikke så kjent her, svarer vi, noe som i og for seg er sant, vi har jo bare fisket her i fjorden i til sammen seksti år ... Han blir liggende og drive sammen med oss i et par minutter, takker høflig for seg og blir borte på samme fascinerende vis som han ble til.

Hvor drev vi så til slutt hen? Jeg vet ikke, men jeg husker at nattebrisen kom, og jeg husker et kjølvann, glitrende av morild, og jeg vet at vi til sist kom hjem. Ett er dog sikkert. Vi kommer tilbake. Tilbake, tilbake, og til slutt tilbake en gang for alle, for aldri å dra derfra igjen.